

документами, засвідченням відбуття ними покарання та поверненням на підконтрольні Україні території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст.131
2. Про затвердження Положення про визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, порядок направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення, Положення про центральну та міжрегіональну комісії з питань визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення: Наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2017 № 680/5. Офіційний вісник України. 2017. № 20. стор. 146. стаття 581. код акта 85133/2017
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3-4. ст. 21
4. Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО / упоряд. Є. Ю. Захаров, Н. М. Мельник. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2018. 80 с.
5. Правове свавілля в ОРДЛО. Звіт за результатами документування фактів порушень прав людини в окремих районах Донецької та Луганської областей. Київ, 2017 р. 56 с.
6. Беляев Н.А. Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях / Н.А. Беляев. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. 186 с.
7. Дементьев С.И. Лишение свободы: уголовно-правовые и исправительно-трудовые аспекты. Изд-во Ростовского ун-та, 1981. 206 с.
8. Вереша Р. В., Лоенко К. Ю. Мета покарання: теорії (концепції), історія, та сучасний стан. Вісник Академії адвокатури України. 2010. Число 2. С. 54-61
9. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання: навч. посіб. Харків: Права людини, 2012 р. 112 с.
10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960. Відомості Верховної Ради УРСР. 1961 р. № 2. стаття 14

УДК 346.2

Козаченко С. В.,
магістр права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті проведений аналіз законодавства України щодо особливостей регулювання трудових правовідносин працівників селянського господарства. Для усунення певних труднощів трудових правовідносин, забезпечення належних гарантій в реалізації і захисті прав та інтересів працівників фермерських господарств сформульовані висновки та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Наголошено на наявності проблем сільських територій на теперішній день, якими слід визнати низький рівень життя та доходів сільського населення, зростання кількості осіб, що живуть за межею бідності, деградацію і вимирання сіл, нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури. З огляду на розвиток та зміни в аграрному секторі економіки України, які відбулися після проголошення курсу на ринкові перетворення, автором виділяються форми організації сільськогосподарського виробництва.

Трудові відносини, які існують у сільському господарстві, мають свої притаманні особливості, які повинні відображатися у змісті відповідних норм права, у першу чергу, саме тих, які направлені на регулювання відносин із формування кадрового потенціалу підприємств, які працюють у аграрній

сфері. Для розкриття питання укладання трудового договору у сільському господарстві важливим моментом є визначення його сторін, які автор зазначає.

Висловлена думка, що на сьогодні у спеціальній літературі та у законодавстві немає єдності стосовно того, яких осіб доцільно називати «спеціаліст» або «фахівець» у сільському господарстві. Пропонується узагальнено називати даних суб'єктів «працівники сільського господарства», надано визначення такої дефініції.

Ключові слова: трудові правовідносини, регулювання праці, працівники сільського господарства, фермерське господарство, трудовий договір, статут фермерських господарств.

In the article the analysis of legislation of Ukraine on peculiarities of regulation of labor relations of agricultural workers. To resolve certain difficulties, labor relations, adequate safeguards in the implementation and protection of the rights and interests of workers farms conclusions and suggestions for improvement of the existing legislation in this area.

Отмечено наличие проблем сельских территорий в настоящее время, которыми следует признать низкий уровень жизни и доходов сельского населения, увеличение количества лиц, живущих за чертой бедности, деградацию и вымирание сел, неразвитость социальной и производственной инфраструктуры. Учитывая развитие и изменения в аграрном секторе экономики Украины, которые произошли после провозглашения курса на рыночные преобразования, автором выделяются формы организации сельскохозяйственного производства.

Трудовые отношения, которые существуют в сельском хозяйстве, имеют свои присущие особенности, которые должны отображаться в содержании соответствующих норм права, в первую очередь, именно тех, которые направлены на регулирование отношений по формированию кадрового потенциала предприятий, работающих в аграрной сфере. Для раскрытия вопросы заключения трудового договора в сельском хозяйстве важным моментом является определение его сторон, автор отмечает.

Высказано мнение, что на сегодня в специальной литературе и в законодательстве нет единства относительно того, каких лиц целесообразно называть «специалист» или «специалист» в сельском хозяйстве. Предлагается обобщенно называть данных субъектов «работники сельского хозяйства», дано определение такой дефиниции.

Ключевые слова: трудовые правоотношения, регулирование труда, работники сельского хозяйства, фермерское хозяйство, трудовой договор, устав фермерских хозяйств.

In the article the analysis of legislation of Ukraine on peculiarities of regulation of labor relations of agricultural workers. To resolve certain difficulties, labor relations, adequate safeguards in the implementation and protection of the rights and interests of workers farms conclusions and suggestions for improvement of the existing legislation in this area.

The problems of rural areas are emphasized today, which should recognize the low standard of living and incomes of rural population, the increase in the number of people living below the poverty line, the degradation and extinction of villages, the underdeveloped social and industrial infrastructure. In view of the development and changes in the agricultural sector of the Ukrainian economy, which occurred after the proclamation of the course on market transformations, the author distinguishes forms of organization of agricultural production.

Labor relations that exist in agriculture have their own peculiar features, which should be reflected in the content of the relevant rules of law, especially those aimed at regulating the relations with the formation of personnel potential of enterprises working in the agricultural sector. In order to address the issue of concluding an employment contract in agriculture, it is important to identify its parties, which the author points out.

It has been suggested that there is no consensus today in the specialized literature and in the legislation as to which persons it is advisable to call "specialist" or "specialist" in agriculture. It is proposed to generally call these subjects "agricultural workers", and a definition of this definition is provided.

Keywords: employment relationship, the regulation of labor, farmers, farming, employment contract, Statute farms.

Аграрна сфера є однією із основних сфер життєдіяльності українського суспільства. Проте для того, щоб не лише втримати її на відповідному рівні, але й сприяти його росту необхідною умовою

буде формування ефективної нормативно-правової бази, яка має створити підґрунтя для сільськогосподарської, підприємницької діяльності, трудових відносин у сучасному їх вигляді.

Основними проблемами сільських територій на теперішній день слід визнати низький рівень життя та доходів сільського населення, зростання кількості осіб, що живуть за межею бідності, деградацію і вимирання сіл, нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури [1, с. 336]. Вирішенню цих проблем може сприяти активна зайнятість жителів таких територій, у першу чергу, в аграрній сфері, яка, до речі, посягає одне із провідних місць серед усього виробництва України, забезпечує близько п'ятої частини ВВП держави і приблизно третину усіх надходжень до її бюджету. Більше того, аграрна сфера – другий за величиною роботодавець України [2]. Сільське господарство залишається на сьогодні основним видом економічної діяльності більшості селян. Не можна залишити поза увагою той факт, що це один із небагатьох напрямків економіки, який демонструє певне зростання, хоча й в цілому, все ж, не є, на жаль, прогресуючим [3, с. 337].

Сільське господарство як сфера економічної діяльності складається з двох основних галузей матеріального виробництва – рослинництва та тваринництва, а також може включати допоміжну діяльність, нерозривно пов'язану з процесом виробництва рослинницької чи тваринницької продукції та її первинну переробку за умови здійснення останніх самостійно сільськогосподарським товаровиробником [4, с. 11].

З огляду на розвиток та зміни в аграрному секторі економіки України, які відбулися після проголошення курсу на ринкові перетворення, на даний час виділяються такі форми організації сільськогосподарського виробництва:

- особисті селянські господарства – індивідуальне або сімейне сільськогосподарське виробництво на власних земельних ділянках, коли окрема особа або сім'я виробляє продукти харчування здебільшого для особистого споживання з реалізацією певної частини своєї продукції для поповнення доходів сім'ї;

- фермерські господарства – форма сільськогосподарського підприємства, у якому використовується власна або орендована земля та інше майно і здійснюється виробництво, іноді переробка та збут сільськогосподарської продукції з можливістю використання праці найманих сільськогосподарських робітників;

- сільськогосподарські підприємства – акціонерні компанії та товариства усіх типів, державні підприємства, сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські підрозділи промислових підприємств, навчальних закладів і науково-дослідних інститутів, які зазвичай поєднують виробництво, збереження, транспортування, переробку та збут продукції сільського господарства [5, с. 215 - 216].

Враховуючи той факт, що праця в аграрному секторі, у першу чергу, означає використання природних якостей і ресурсів землі в процесі ведення сільського господарства, то трудові відносини тут за своїм змістом є складними, комплексними земельно-трудовими чи екологічно-трудовими [6, с. 149]. Так, раціональним, з огляду на предмет дослідження, буде виокремити із них «власне трудові».

Фізичні особи можуть виконувати сільськогосподарську роботу на підставі двох видів договорів:

1) трудового;

2) цивільно-правового – як підрядники/ виконавці на основі договору підряду, договору про надання послуг тощо.

Для розмежування понять «трудовий договір» і «цивільно-правовий договір» необхідно звернутися до дійсного змісту правовідносин, які виникають на підставі договорів як юридичних фактів, проте детально аналізувати відмінності між даними правовими категоріями ми не будемо через обмеженість об'єму виконуваного дослідження.

Трудовим договором, відповідно до ст. 21 КЗпП України є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Трудові відносини, які існують у сільському господарстві, мають свої притаманні особливості, які повинні відображатися у змісті відповідних норм права, у першу чергу, саме тих, які направлені на регулювання відносин із формування кадрового потенціалу підприємств, які працюють у аграрній сфері [7, с. 64]. Так укладання трудового договору, його особливості для працівників сільського господарства заслуговують на особливу увагу, а тим більше – є актуальною в умовах реформування

трудового законодавства – його майбутньої кодифікації, що означає можливість, наприклад, присвятити даному питанню окремий комплекс норм у даному зведеному, систематизованому акті.

Для розкриття питання укладання трудового договору у сільському господарстві важливим моментом є визначення його сторін. Однією із особливостей аграрних правовідносин, в цілому, є те, що їх суб'єктами визнаються фізичні та юридичні особи, які наділені правами і обов'язками у сфері виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, а також в їх виробничо-технічному і соціальному значенні [8, с. 21]. Надзвичайно важливим питанням є визначення правового статусу найманого працівника, яким може бути фахівець, спеціаліст, особа, яка виконує некваліфіковану працю та інші.

Слушною щодо цього є думка Г. Буканова, що на сьогодні у спеціальній літературі та у законодавстві немає єдності стосовно того, яких осіб доцільно називати «спеціаліст» або «фахівець» у сільському господарстві [9, с. 64].

За часів СРСР такими особами традиційно вважали тих, які отримали вищу або середню спеціальну освіту і були зайняті на підприємствах сільськогосподарського профілю на посадах: агронома, ветеринарного лікаря, зоотехніка, інженера та інших; або займали керівні – голова (директор) колгоспу, керівник виробничого підрозділу чи галузі виробництва [10, с. 7].

Схожим чином розкриває це поняття О. М. Браніцький, вказуючи, що спеціалісти сільського господарства – це особи, які здобули вищу або середню спеціальну освіту, а також особи, які здобули освіту за однією із загальних професій та працюють у сільськогосподарських підприємствах незалежно від форми власності та виду організаційно-правової форми, в результаті чого наділені відповідною правосуб'єктністю [11, с. 3].

Фахівцями ж, у свою чергу, є особи, які мають відповідну кваліфікацію, чиї професійні завдання полягають у виконанні спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень та використанням методів відповідних наук [12].

На нашу думку, заслуговує підтримки точка зору Г. Буканова, що, не зважаючи на те, що в спеціальній літературі, побутовому спілкуванні досліджувані терміни вживаються в якості синонімів, більш коректно вживати термін «фахівець», адже категорія «спеціаліст» одразу ототожнюється із освітнім кваліфікаційним рівнем, який, відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» вже не вживається [13, с. 65].

Усіх спеціалістів у сільському господарстві М. В. Сторожев та Л. М. Молчадська пропонують диференціювати на: спеціалістів сільськогосподарського профілю та несільськогосподарського (юристи, економісти та інші) [14, с. 17]. Звідси випливає широке та вузьке розуміння досліджуваної категорії (широкий підхід охоплює усіх працівників, вузький – виключно сільськогосподарської спеціалізації). Але, зауважимо, такий поділ можна використовувати лише по відношенню до найманих працівників у сільському господарстві.

Пропонуємо узагальнено називати даних суб'єктів «працівники сільського господарства», розуміючи під цим терміном – працівників, які перебувають у трудових відносинах із сільськогосподарським виробником.

Дуже влучною є класифікація усіх сільськогосподарських працівників на основі різних критеріїв: 1) в залежності від віку: а) неповнолітні від 14 до 18 років; б) працездатні від 18 до 55 (60) років; в) пенсіонери; 2) за спеціальністю: а) адміністративний персонал; б) працівники галузі рослинництва; в) працівники галузі тваринництва; г) працівники переробки сільськогосподарської продукції; д) працівники машинно-тракторного парку; 3) за освітою: а) працівники з неповною середньою освітою; б) працівники з середньою освітою; в) працівники з середньою спеціальною освітою; г) працівники з неповною вищою освітою; д) випускники вищих навчальних закладів – молоді спеціалісти; е) працівники, які поєднують роботу з процесом навчання; 4) в залежності від терміну роботи: а) сезонні працівники; б) тимчасові працівники.

Внесення ясності у питання регулювання праці сільськогосподарських працівників неможливе без визначення до предмету якої галузі права ця сфера відноситься: аграрного чи трудового.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Притула Х. М., Крупін В. С. Сучасні тенденції розвитку сільських територій України та економічно розвинених країн: порівняльний аналіз [Текст] / Х. М. Притула, В. С. Крупін. Наук. вісн. НЛТУ України. 2010. Вип. 20.11. С. 335 - 345.

2. День працівника сільського господарства. URL: <https://www.work.ua/holidays/agriculture-day/>

3. Притула Х. М., Крупін В. Є. Сучасні тенденції розвитку сільських територій України та економічно розвинених країн: порівняльний аналіз [Текст] / Х. М. Притула, В. Є. Крупін. Наук. вісн. НЛТУ України. 2010. Вип. 20.11. С. 335 - 345.
4. Семчик В. И. Правовое положение специалистов колхозов: автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.06. / Семчик В. И. К. 1975. 29 с.
5. Сущенко О. В. Проблема адаптації нормативних систем до умов багатокладності аграрного сектору економіки. Вісник ЖНАЕУ. 2010. № 2 (27), т. 2. С. 213 - 220.
6. Титова Н. И. Продовольственная проблема: земля, труд (правовые аспекты). Львов: Издательство при Львовском Государственном университете издательского объединения «Вища школа», 1989. 182 с.
7. Буканов Г. Особливості правового статусу фахівців сільськогосподарських підприємств. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2016. №1. С. 64 - 66.
8. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов: Учебн. пособие. Изд. 2-е, доп. и испр. / Бердников Е. С., Гавриш Н. С., Глотова Е. Д. и др. / Под ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. Х., 2001. 400 с.
9. Буканов Г. Особливості правового статусу фахівців сільськогосподарських підприємств. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2016. №1. С. 64 - 66.
10. Семчик В. И. Правовое положение специалистов колхозов: автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.06. / Семчик В. И. К. 1975. 29 с.
11. Браніцький О. М. Правове становище спеціалістів сільського господарства: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.06. / О. М. Браніцький. Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Х., 2006. 20 с.
12. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL <http://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/trudoustrojstvo/3978-klasifikator-profesij.html>
13. Буканов Г. Особливості правового статусу фахівців сільськогосподарських підприємств. Национальный юридический журнал : теория и практика. 2016. №1. С. 64 - 66.
14. Сторожев Н.В. Права и обязанности специалистов сельскохозяйственных предприятий по управлению производством/ Н.В. Сторожев, Л.Н. Молчадская. Наука и техника. 1982. 160 с.

Лисицька Т. Г.,
аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Стаття присвячена дослідженню проблем правового регулювання зміни трудових правовідносин державних службовців. Аналізуються норми національного законодавства, яке закріплює правила, переведення на іншу роботу, переміщення на інше робоче місце та зміни істотних умов праці. Надаються пропозиції та рекомендації з удосконалення національного законодавства, яке передбачає норми щодо зміни трудових правовідносин державних службовців.

Звертається увага на те, що КЗпП не закріплює визначення термінів: «зміна трудових правовідносин», «переведення на іншу роботу», «переміщення на інше робоче місце», «зміна істотних умов праці». Визначення терміна «переведення на іншу роботу» наводиться у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 06.11.1992 р. № 9, а питання зміни трудових правовідносин державних службовців комплексно регламентує Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII.

Знаходить своє обґрунтування думка про те, що норми ст. 40 Закону України «Про державну службу», які стосуються просування державного службовця по службі, необхідно з неї вилучити і додати у ст. 41 цього Закону.

Надається характеристика Кодексу законів про працю України, який передбачає підходи до визначення категорії «зміна істотних умов праці», яка є спорідненою до категорії «зміна істотних умов державної служби».